

Uwaga: pól zaciemnionych nie wypełnia się.

Dział 2. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA KOSZTÓW BIEŻĄCYCH PONIESIONYCH NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I GOSPODARKE WODNĄ w tysiącach złotych (bez znaku po przecinku)

Wyszczególnienie	Kwota ogółem (rubryki od 2 do 9)	z tego na:							
		ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarkę wodną	gospodarkę ściekową	gospodarkę odpadami	ochronę gleby, wód powierzchniowych i podziemnych	ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu	działalność badawczo-rozwojową	pozostałe dziedziny ^{a)}
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Źródła finansowania ogółem (wiersze 2+3+4+5+6+7+8+9)	1								
Przychody za usługi w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej (wówczas, gdy badana jednostka je świadczy)	2								
w tym z eksportu usług	2a								
Wpływy z tytułu opłat ekologicznych za korzystanie ze środowiska (wypełniają: Urzędy Marszałkowskie, Urzędy Miast, Urzędy Gmin, Starostwa, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie)	3								
Środki własne oraz kredyty bankowe i pożyczki	4								
Środki z budżetu centralnego (dotacje i subwencje)	5								
Środki z budżetu samorządowego (dotacje i subwencje)	6								
Środki z celowych funduszy ekologicznych (dotacje i subwencje)	7								
Środki ze źródeł zagranicznych (dotacje i subwencje)	8								
w tym środki z UE	8a								
Inne (jakie?)	9								

Uwaga: pól zaciemnionych nie wypełnia się.

^{a)} Patrz objaśnienia do działu.

Dział 2a. TRANSFERY BIEŻĄCE PRZEKAZANE NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I GOSPODARKE WODNĄ w tysiącach złotych (bez znaku po przecinku)

Uwaga! Dział ten wypełniają tylko: Narodowy i Wojewódzkie FOŚiGW oraz jednostki zaklasyfikowane według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) do grupy 84.1 *Administracja Publiczna oraz polityka gospodarcza i społeczna* w ramach sekcji *O Administracja Publiczna i Obrona Narodowa; Obowiązkowe Zabezpieczenia Społeczne*.

Wyszczególnienie	Kwota ogółem (rubryki od 2 do 9)	z tego na:							
		ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarkę wodną	gospodarkę ściekową	gospodarkę odpadami	ochronę gleby, wód powierzchniowych i podziemnych	ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu	działalność badawczo-rozwojową	pozostałe dziedziny ^{a)}
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Transfery bieżące (dotacje i subwencje) przekazane	1								
w tym									
jednostkom sektora finansów publicznych	2								
gospodarstwom domowym	3								

^{a)} Patrz objaśnienia do działu.

Dział 3. PRZYCHODY I OSZCZĘDNOŚCI OSIĄGANE Z TYTUŁU DZIAŁALNOŚCI SŁUŻĄCEJ OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ w tysiącach złotych (bez znaku po przecinku)

		Działania służące ochronie środowiska								
		Kwota ogółem (rubryki od 2 do 9)	ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka wodna	gospodarka ściekowa	gospodarka odpadami	ochrona gleby, wód powierzchniowych i podziemnych	ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	działalność badawczo-rozwojowa	pozostałe dziedziny ^{a)}
0		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Przychody i oszczędności	1									

^{a)} Patrz objaśnienia do działu.

Dział 4. LICZBA PRACUJĄCYCH (stan na 31.12.2023 r.)

Liczba pracujących	1	
w tym osoby wykonujące prace związane z ochroną środowiska i/lub gospodarką wodną ^{a)}	2	
w tym kobiety	3	

^{a)} Patrz objaśnienia do działu.

Proszę podać szacunkowy czas (w minutach) przeznaczony na przygotowanie danych dla potrzeb wypełnianego formularza	1		Proszę podać szacunkowy czas (w minutach) przeznaczony na wypełnienie formularza	2	
--	---	--	--	---	--

(e-mail kontaktowy w zakresie sporządzonego sprawozdania – WYPEŁNIAĆ WIELKIMI LITERAMI)

(telefon kontaktowy
w zakresie sporządzonego sprawozdania)

(miejscowość, data)

Objaśnienia do kwestionariusza OS-29/k

Działalność bieżąca służąca ochronie środowiska i gospodarce wodnej obejmuje:

- funkcjonowanie i obsługę urządzeń i wyposażenia ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- inną działalność niezwiązaną bezpośrednio z funkcjonowaniem urządzeń, np. gromadzenie, wywóz odpadów, oczyszczanie gleby, oczyszczanie wód,
- pomiary i monitorowanie poziomu zanieczyszczeń,
- zakup dóbr używanych dla celów ochrony środowiska, na przykład wodorocieńczone farby, paliwa o niskiej zawartości siarki lub surowce odnawialne,
- administrowanie i inne działalności, na przykład utworzenie i utrzymywanie systemów informacji o środowisku, przygotowanie pozwoleń środowiskowych, rejestracja i certyfikacja systemów zarządzania środowiskowego, edukacja i informacja w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- prace badawcze i rozwojowe w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Kwestionariusz OS-29/k obejmuje koszty bieżące ponoszone na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w całej jednostce, która została objęta obowiązkiem sporządzenia sprawozdania (łącznie z kosztami jej jednostek lokalnych). Nie ujmuje się w kwestionariuszu kosztów związanych z nakładami inwestycyjnymi.

Dział 1. Koszty bieżące poniesione na ochronę środowiska i gospodarkę wodną - dotyczy wysokości kosztów bieżących **netto** poniesionych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w roku sprawozdawczym (w przypadku, kiedy w jednostce sprawozdawczej podatek VAT stanowi koszt uzyskania przychodu, koszty bieżące ochrony środowiska podawane są brutto).

Koszty bieżące na ochronę środowiska i gospodarkę wodną nie uwzględniają:

- kosztów działań związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy,
- kosztów zmniejszania hałasu w celu ochrony miejsc pracy; nie traktuje się jako ochrony przed hałasem i wibracjami przedsięwzięć związanych ze zmniejszeniem uciążliwości na stanowisku pracy wynikających z zasad bhp,
- kosztów gospodarki leśnej, prac statutowych nadleśnictw (kosztami bieżącymi, które należy w tym sprawozdaniu wykazać są koszty związane z bieżącym utrzymaniem zieleni i porządku na terenie posesji nadleśnictwa),
- kosztów działań związanych z ochroną zasobów naturalnych lub oszczędzaniem energii, jeśli głównym celem tych działań nie była ochrona środowiska,
- kosztów poniesionych w ramach świadectw efektywności energetycznej, czyli tzw. białych certyfikatów.

Wiersz 1. Koszty funkcjonowania przedsięwzięć końca rury - dotyczą unieszkodliwiania i redukcji już wyprodukowanych zanieczyszczeń.

Urządzenia końca rury służące ochronie środowiska nie wpływają na proces produkcyjny (produkcja może być prowadzona bez tych urządzeń) lecz redukują lub eliminują zanieczyszczenia już po ich wytworzeniu (np. oczyszczalnia ścieków, składowisko odpadów, filtry, elektrofiltry itp.).

Koszty funkcjonowania urządzeń końca rury w całości są zaliczane do kosztów ochrony środowiska.

Jednostki sprawozdawcze (również urzędy miast i gmin), które są właścicielem/administratorem urządzenia końca rury (oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, urządzeń wodnych, składowiska odpadów, urządzeń oraz samochodów służących gospodarce odpadami itp.) w wierszu 1 powinny wykazać wszystkie własne koszty bieżące związane z urządzeniem końca rury (wraz z wynagrodzeniem osób).

- **rubryka 1** – ochrona powietrza atmosferycznego – koszty związane z utrzymaniem i obsługą urządzeń przeznaczonych do ochrony powietrza przed emisją zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, w tym także związanych z ochroną klimatu i warstwy ozonowej (urządzenia do separacji poprzez grawitację, elektrofiltry, filtry tkaninowe, filtry mokre i płuczki, filtry adsorpcyjne, biofiltry, odzysk siarki z gazów technologicznych, skraplacze i chłodnie gazów wentylacyjnych zapobiegające zanieczyszczeniu powietrza, urządzenia do termicznego i katalitycznego spalania gazów, systemy zbierania i odzyskiwania pary itp.). Nie należy wykazywać kosztów utrzymania całej kotłowni, a jedynie znajdujących się w niej urządzeń służących ochronie środowiska,
- **rubryka 2** – koszty związane z utrzymaniem i obsługą sieci wodociągowych, stacji uzdatniania wody, studni, zbiorników i stopni wodnych, obwałowań przeciwpowodziowych oraz regulacji rzek i potoków górskich, koszty funkcjonowania sieci odprowadzającej wody opadowe,
- **rubryka 3** – koszty związane z utrzymaniem i obsługą oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków, koszty funkcjonowania sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki, koszty oczyszczania wód chłodniczych, hydrodynamiczne czyszczenie instalacji technologicznych na terenie dużych zakładów,
- **rubryka 4** – koszty gromadzenia i transportu odpadów we własnym zakresie, koszty związane z utrzymaniem i obsługą urządzeń do unieszkodliwiania odpadów (w tym składowiska i stawy osadowe), recyklingu, spalarni, kompostowni, urządzeń do kondensacji, kompresji, detoksykacji, zubożniania, odwadniania odpadów, urządzeń do utylizacji metali ciężkich, urządzeń do oczyszczania osadów ściekowych itp., koszty wywozu śmieci (odpadów) z terenu miasta/gminy, koszty dzierżawy kontenerów na odpady, koszty związane z bieżącym usuwaniem dzikich wysypisk,
- **rubryka 5** – koszty wszystkich działań mających na celu ilościową redukcję zanieczyszczeń znajdujących się w glebie oraz wodach powierzchniowych i podziemnych, np. wykopywanie z ziemi odpadów, ich unieszkodliwianie, ponowne składowanie, odwadnianie składowisk, płukanie gleby poprzez odgazowywanie i wypłukiwanie zanieczyszczeń, usuwanie zanieczyszczonej warstwy gleby i przekazywanie jej do oczyszczenia, biotechniczne i fizykochemiczne odkażanie gleby, także po rafineriach, zakładach przemysłowych, skażeniach chemicznych i pochodnymi ropy, funkcjonowanie zbiorników dla odpływów zanieczyszczeń,
- **rubryka 6** – działalność związana z odbudową gatunków i krajobrazu – przywrócenie ginących gatunków fauny i flory lub odzyskanie gatunków zagrożonych wyginięciem, dbanie o miejsca lęgowe ptaków, zakup np. bażantów do zasiedlenia w środowisku naturalnym celem odbudowy gatunku, działania związane z przebudową drzewostanów w strefach uszkodzeń lasów, leczenie drzew, nasadzenia

trwałe i odnowa drzewostanu (poza gospodarką leśną), odnowa zniszczonego krajobrazu w celu podniesienia jego funkcji przyrodniczych lub wartości estetycznych, restytucja opuszczonych obszarów górniczych, kamieniołomów, wyrobisk,

- **rubryka 7** – koszty związane z utrzymaniem zainstalowanych urządzeń antyhałasowych m.in.: ekranów akustycznych, wałów, żywopłotów, okien antyhałasowych, izolacji akustycznych maszyn i instalacji, konstrukcji wyciszających w budynkach, urządzeń amortyzujących, tłumików akustycznych. Nie należy wykazywać kosztów dotyczących zmniejszenia hałasu w celu ochrony miejsc pracy,
- **rubryka 8** – koszty związane z utrzymaniem urządzeń chroniących przed promieniowaniem jonizującym, np. filtrów do gazów promieniotwórczych itp.,
- **rubryka 9** – prace badawczo-rozwojowe związane z przedsięwzięciami końca rury.

Wiersz 2. Koszty funkcjonowania przedsięwzięć zapobiegających zanieczyszczeniom – technologie zintegrowane są związane z funkcjonowaniem specyficznych urządzeń, zmianami w praktykach zarządzania (zarządzanie środowiskowe) oraz stosowaniem nowych surowców do produkcji, w wyniku których zmniejsza się zanieczyszczenie wynikające z działalności firmy.

Urządzenia (technologie) zapobiegające powstawaniu zanieczyszczeń stanowią całość lub część procesu produkcyjnego tak dostosowane, żeby zmniejszyć ilość i jakość wytwarzanych zanieczyszczeń powstających w procesie produkcyjnym. Rezultatem funkcjonowania tych urządzeń (technologii) produkcja staje się bardziej czysta i przyjazna dla środowiska. Koszty funkcjonowania działań zapobiegających powstawaniu zanieczyszczeń jedynie częściowo są zaliczane do kosztów bieżących ochrony środowiska. Są to koszty dodatkowe w porównaniu z kosztami funkcjonowania alternatywnej technologii nie uwzględniającej aspektów ochrony środowiska.

- **rubryka 1** – dodatkowe koszty funkcjonowania urządzeń zapobiegających zanieczyszczeniu powietrza (urządzenia do ponownego wykorzystania spalin, zmiana technologii na umożliwiającą wykorzystanie „przyjaznych środowisku” surowców i tworzyw, zmiana technologii na droższą, ale produkującą mniej zanieczyszczeń gazowych wydalanych do powietrza, zmiana pomp ssących na pompy próżniowe, systemy wymiany pary), koszt eksploatacji instalacji – kotłów spalających biomasę - wykazujemy tylko nadwyżkę nad technologią tradycyjną, również nadwyżkę (w stosunku do poprzedniego paliwa) zakupu wsadu (biomasy), koszty eksploatacji kotłów np. fluidalnych, w których ma miejsce w procesie spalania redukcja pierwotna zanieczyszczeń gazowych (SO₂, NO_x), co ma wpływ na zmniejszenie ich emisji do powietrza, koszty dotyczące odnawialnych źródeł energii, wszelkich kolektorów słonecznych - kolektory solarne, kolektory fotowoltaiczne, urządzenia wykorzystujące energię rzek, wiatru, w elektrowniach wodnych i wiatrowych, koszt wymiany oświetlenia na energooszczędne (jeżeli głównym celem jest ochrona środowiska, a nie względy ekonomiczne),
- **rubryka 2** – koszty związane z funkcjonowaniem obiegu wodnego chłodzenia maszyn i urządzeń (np. sprężarek),
- **rubryka 3** – koszty dodatkowe funkcjonowania technologii zapobiegających powstawaniu ścieków (np. zmiana instalacji chłodzącej z wodnej na powietrzną), urządzeń zabezpieczających przed przenikaniem zanieczyszczeń do rzek i morza powstających przy transporcie wodnym, koszty funkcjonowania systemów obiegowego zasilania wodą (nie należy uwzględniać kosztów związanych z funkcjonowaniem centralnego ogrzewania i wielokrotnego wykorzystania wody w zakładach eksploatacji kruszywa),
- **rubryka 4** – dodatkowe koszty funkcjonowania technologii mało- i bezodpadowych i gospodarczego wykorzystania odpadów,
- **rubryka 5** – koszty działań zapobiegających zanieczyszczeniu gleby oraz wód powierzchniowych i podziemnych, np. utrzymanie urządzeń magazynowych i środków transportu zanieczyszczeń, bieżąca konserwacja, eksploatacja i utrzymanie urządzeń wodnych - obejmujące koszty związane z bieżącą przebudową rowów melioracyjnych (rekułtywacja gruntowa oraz odwodnienie poprzez poprawę systemu melioracyjnego), przywracanie wartości użytkowej terenom podlegającym wpływowi eksploatacji górniczej (działalność związana z ochroną i przywróceniem wartości użytkowej gleb, ochrony wód podziemnych i powierzchniowych),
- **rubryka 6** – koszty bieżące związane z ochroną gatunków i ekosystemów, obszarów i obiektów przyrodniczych prawnie chronionych, wartości estetycznych krajobrazu, całkowite koszty funkcjonowania parków narodowych i krajobrazowych (łącznie z wynagrodzeniem osób), utrzymanie parków i jezior, zakup i nasadzenie drzewek miododajnych, utrzymanie zieleni i porządku w mieście/gminie, na posesji oraz na terenach osiedli należących do spółdzielni mieszkaniowych czy innych instytucji - niezależnie czy prace są wykonywane przez własnych pracowników czy przez firmy zewnętrzne, odnowa elewacji budynków itp.,

Urzędy miast/gmin, starostwa wykazują koszty prac związanych z utrzymaniem zieleni i porządku tylko w zakresie budynków/terenów przez nie administrowanych (należących do jednostki). W kosztach nie należy ujmować budżetu przekazanego na ten cel przez urzędy miast/gmin oraz przez starostwa, firmie zewnętrznej np. zakładowi komunalnemu – zostaną one ujęte w niniejszym sprawozdaniu przez podmioty świadczące taką usługę.

- **rubryka 7** – koszty zmniejszenia emisji hałasu i wibracji (z wyłączeniem ochrony miejsc pracy) poprzez modyfikację źródeł hałasu/wibracji w celu ochrony środowiska (w tym człowieka), koszty utrzymania specjalnie przystosowanych w celu zmniejszenia hałasu – nawierzchni ulic miejskich (np. „cichy asfalt”) lub szlaków kolejowych,
- **rubryka 8** – dodatkowe koszty funkcjonowania urządzeń (technologii) zapobiegających promieniowaniu jonizującemu,
- **rubryka 9** – prace badawczo-rozwojowe związane z przedsięwzięciami zapobiegającymi zanieczyszczeniom,
- **rubryka 10** – koszty wdrożenia i utrzymania nowoczesnych systemów zarządzania środowiskowego (ISO 14001, EMAS), projektów czystszej produkcji.

Wiersz 3. Naliczone opłaty ekologiczne za korzystanie ze środowiska (koszty działań podejmowanych we własnym zakresie):

Należy podać wysokość opłat ekologicznych naliczonych za rok sprawozdawczy, odprowadzonych na konto Urzędu Marszałkowskiego, Urzędu Miasta, Urzędu Gminy lub Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie:

- opłaty za emisję zanieczyszczeń do powietrza, w tym również za spalanie paliw w silnikach spalinowych (rubryka 1),
- opłaty z tytułu handlu uprawnieniami do emisji, a także zakup na rynkach finansowych uprawnień do emisji (rubryka 1),
- opłaty zastępcze za niewykupienie wymaganej ilości energii odnawialnej (rubryka 1),
- opłaty za pobór wód powierzchniowych i podziemnych (rubryka 2),
- opłata kierowana do PGW Wody Polskie za odprowadzanie wody opadowej (rubryka 2),
- opłaty za odprowadzanie ładunków zanieczyszczeń w ściekach do wód lub do ziemi (rubryka 3),
- opłaty za składowanie odpadów na składowisku odpadów (rubryka 4),
- opłaty wynikające z ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (rubryka 4),

- opłaty produktowe (rubryka 4),
- opłaty koncesyjne i eksploatacyjne związane z działalnością górniczą (rubryka 5),
- opłaty za nierolnicze wykorzystywanie gruntów rolnych (rubryka 5),
- opłaty za nieleśne wykorzystywanie gruntów leśnych (rubryka 6),
- opłaty za usuwanie drzew lub krzewów – wpłacanych do Urzędu Gminy (rubryka 6),
- opłaty rejestracyjne za wydanie pozwolenia zintegrowanego (rubryka 10).

Jeżeli wysokość opłaty nie pociąga za sobą obowiązku jej uiszczenia – nie należy wpisywać jej do kwestionariusza, gdyż nie jest ona kosztem.

Wiersz 3 a. Naliczone opłaty produktowe

W tym wierszu należy wyodrębnić (rubryka 4) opłaty produktowe z sumy opłat dotyczących odpadów.

Opłata produktowa to opłata obliczana i wpłacana w przypadku nieosiągnięcia wymaganego poziomu odzysku i recyklingu.

Wysokość należnej opłaty produktowej oblicza się zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej.

Opłaty za przeniesienie obowiązku odzysku, recyklingu odpadów na organizację odzysku należy wykazać w wierszu 4.

Wiersz 4. Opłaty usługowe (koszty działań świadczonych przez podmioty zewnętrzne):

- za uzdatnianie i dostarczenie wody do budynku jednostki sprawozdawczej (na cele socjalno-bytowe), opłaty za wodę używaną na terenie gminy np. do fontann, za wodę używaną do utrzymania zieleni, boisk, basenów, opłaty za wodę przemysłową na cele technologiczne,
- za odprowadzanie i oczyszczanie ścieków,
- za wywóz odpadów (śmieci) z budynku, składowanie odpadów na składowisku, za unieszkodliwianie odpadów inne niż składowanie, również za przeniesienie obowiązku odzysku, recyklingu odpadów na organizację odzysku; (urzędy miast/gmin, starostwa nie powinny wykazywać kosztów związanych z wywozem odpadów od mieszkańców przez firmy zewnętrzne)
- naliczone opłaty usługowe za oczyszczanie gleby oraz wód powierzchniowych i podziemnych przez jednostki zewnętrzne.

W przypadku jednostek, które zajmują się administrowaniem/zarządzaniem lokalami mieszkalnymi (np. spółdzielnie mieszkaniowe, zakłady gospodarki mieszkaniowej, MZBM) należy wykazać opłaty za pobór wody, odprowadzanie ścieków i wywóz śmieci **tylko** w zakresie budynku siedziby jednostki, a nie z tytułu opłat ponoszonych przez mieszkańców lokali.

Wiersz 4a. Opłaty usługowe płacone jednostkom sektora publicznego

Jeżeli dostawcą usług służących ochronie środowiska była jednostka sektora publicznego (przedsiębiorstwo Skarbu Państwa, gminy, spółka z udziałem gminy), kwotę podaną w wierszu 4 należy powtórzyć w wierszu 4a.

Wiersz 5. Koszty kontroli, monitoringu i badań laboratoryjnych

Są to koszty kontroli, monitoringu, badań laboratoryjnych związane z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu, gospodarką wodną, gospodarką ściekową, ochroną gleby i wód powierzchniowych i podziemnych, ochroną bioróżnorodności i krajobrazu, ochroną przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem. Jeżeli kosztów kontroli, monitoringu i badań laboratoryjnych nie uda się przypisać do określonych dziedzin ochrony środowiska, to kwotę proszę wpisać w rubryce 10.

W rubryce 10 należy podać całkowite koszty bieżące funkcjonowania GIOŚ/WIOŚ, poniesione w ciągu całego roku (łącznie z wynagrodzeniem pracowników całej jednostki),

Wiersz 6. Koszty innych działań związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną

Są to na przykład koszty:

- utrzymania stref ochronnych wokół zakładu produkcyjnego ze względu na ochronę powietrza,
- utrzymania stref ochrony wokół ujęcia wody,
- utrzymania stref ochrony wokół oczyszczalni ścieków, własnych składowisk lub innych urządzeń do unieszkodliwiania odpadów,
- przeciwozyjnych nasadzeń leśnych w wąwozach i parowach, na brzegach rzek i zbiorników wodnych, na wydmach, tarasach i zboczach górskich zagrożonych erozją, zakwaszania i nasycania solą oraz regulacji stanu wilgotności gleby.

W rubryce 2 należy ująć opłaty za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej na skutek wykonywania na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie tej retencji przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej.

W rubryce 6 należy podać całkowite koszty bieżące funkcjonowania RDOŚ/GDOŚ, poniesione w ciągu całego roku (łącznie z wynagrodzeniem pracowników całej jednostki),

W rubryce 10 należy podać koszty nie ujęte we wcześniej wymienionych dziedzinach (rubryki od 1 do 9), a związane z działaniami na rzecz ochrony środowiska oraz:

- koszty wszelkich działań skierowanych na wprowadzanie w życie i utrzymywanie w mocy decyzji podejmowanych w celu ochrony środowiska – koszty funkcjonowania stanowiska lub zakładowej komórki ochrony środowiska,
- koszty kursów, szkoleń itp. prowadzonych przez specjalistów własnych lub wyspecjalizowane jednostki w zakresie ochrony środowiska,
- koszty ekspertyz (np. opinia dendrologiczna), audytów, funkcjonowania i certyfikacji systemu zarządzania środowiskowego itp.,
- całkowite koszty funkcjonowania w urzędach, na uczelniach wyższych oraz w innych jednostkach sprawozdawczych (np. w kopalniach) – wydziału/działu/instytutu/katedry ochrony środowiska (łącznie z wynagrodzeniami osób zajmujących się tematem),

- całkowite koszty bieżące funkcjonowania **NFOŚiGW/WFOŚiGW**, poniesione w ciągu całego roku (łącznie z wynagrodzeniem pracowników całej jednostki),
- koszty związane z informatycznymi systemami o środowisku (np. w przypadku urzędów marszałkowskich).

Wiersz 7.

Należy wypełnić po określeniu wysokości kosztów przypadających na poszczególne rodzaje kosztów, jako suma wierszy: 1+2+3+4+5+6 i jednocześnie suma wierszy 8+11.

Wiersz 8. Koszty działań podejmowanych we własnym zakresie.

Są to koszty związane z funkcjonowaniem urzędów służących ochronie środowiska, koszty związane z wdrożeniem bardziej przyjaznych środowisku technologii, koszty zarządzania, edukacji, szkoleń i informacji związane z własnym personelem, opłaty ekologiczne, produktowe, koszty monitoringu **wykonywanego przez własnych pracowników.**

Przykłady kosztów działań podejmowanych we własnym zakresie:

- koszty amortyzacji urządzeń,
- koszty wynagrodzeń brutto wraz z pochodnymi pracodawcy (osób pracujących w ochronie środowiska i gospodarce wodnej wykazanych w Dziale 4 wierszu 2),
- koszty zakupu surowców, materiałów i energii,
- koszt dzierżawy np. urządzenia do redukcji zanieczyszczeń, samochodów do transportowania odpadów itp., łącznie ze wszystkimi kosztami utrzymania tych urządzeń,
- opłaty ekologiczne (za korzystanie ze środowiska) odprowadzane na konto Urzędu Marszałkowskiego, Urzędu Miasta, Urzędu Gminy lub Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie,
- opłaty za dzierżawę wyposażenia środowiskowego itp.

Wiersz 9.

Należy wyodrębnić z wiersza 8 roczne wynagrodzenie pracowników związanych z ochroną środowiska i/lub gospodarką wodną (zarówno osób pracujących na stanowiskach fizycznych, jak i pracowników umysłowych, np. nadzór, pracownicy biura związani z ochroną środowiska i/lub gospodarką wodną), za pracę wykonaną w okresie sprawozdawczym. W polu tym należy wykazać **wynagrodzenie brutto**, tj. przed odliczeniem podatków i składek na ubezpieczenie społeczne opłacanych przez pracowników **łącznie z pochodnymi pracodawcy** tzn. składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców czy też na kapitałowe plany pracownicze,

Wiersz 10.

Należy wyodrębnić z wiersza 8 wysokość odpisów amortyzacyjnych.

Wiersz 11. Koszty działań świadczonych przez podmioty zewnętrzne.

Są to głównie naliczone opłaty za dostarczanie wody, za wywóz i składowanie odpadów, unieszkodliwianie odpadów, za odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, utrzymanie sieci kanalizacyjnej i wodociągowej przez podmioty zewnętrzne, oczyszczanie gleby przez wyspecjalizowane jednostki, koszty monitoringu prowadzonego przez podmioty zewnętrzne, płatności dla konsultantów środowiskowych zewnętrznych, np.: za ekspertyzy w zakresie ochrony środowiska, szkolenia, wdrożenie i certyfikację systemu zarządzania środowiskowego, opłaty usługowe płacone organizacji odzysku opakowań za usługę świadczoną w zakresie przejścia obowiązku zapewnienia odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych itp.

Dział 2. Źródła finansowania kosztów bieżących poniesionych na ochronę środowiska - obejmuje źródła finansowania wyliczonych w dziale 1 kosztów bieżących (**nie inwestycyjnych**) ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz w określonych przypadkach informacje o wysokości przychodów za usługi w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej lub wysokości wpływów z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska.

Wiersz 1 w dziale 2 (źródła ogółem) powinien być sumą kosztów z działu 1 wiersz 7 (rubryka 1–10). **Wyjątek stanowią dane wykazane przez:**

- jednostki sprawozdawcze, których usługi z zakresu ochrony środowiska stanowią działalność podstawową lub drugoplanową i wypełniły w dziale 2 wiersz 2,
- Urzędy Marszałkowskie, Urzędy Miast, Urzędy Gmin, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, które wykazały wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i wypełniły w dziale 2 wiersz 3.

W powyższych sytuacjach wartość w wierszu 1 w dziale 2 może być większa od sumy kosztów wykazanych w dziale 1.

W dziale 2 należy ująć:

- **przychody za usługi w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej** – głównie za oczyszczanie ścieków, wywóz i unieszkodliwianie odpadów, sprzedaż wody, gospodarowanie zielenią lub inne – **stanowiące podstawową działalność jednostki sprawozdawczej**, w tym przychody za eksport usług ochrony środowiska i gospodarki wodnej poza granice Polski,
- środki własne jednostki sprawozdawczej (rozumiane jako wszelkie środki wypracowane oraz otrzymane m.in. z budżetu państwa bądź jednostki nadrzędnej, na pokrycie własnych kosztów bieżących – np. na wynagrodzenia, opłaty usługowe, środowiskowe), w tym również pożyczki i kredyty,
- subwencje i dotacje (pomoc bezwrotna) z: budżetu centralnego lub samorządowego, celowych funduszy ekologicznych wszystkich szczebli, ze źródeł zagranicznych (w tym ze środków Unii Europejskiej), otrzymane na konkretny cel związany z ochroną środowiska i/lub gospodarką wodną i **niebędący inwestycją**,
- inne środki – jeżeli występują, proszę określić z jakich źródeł pochodzą.

W **wierszu 3 Wpływy z tytułu opłat ekologicznych za korzystanie ze środowiska** Urzędy Marszałkowskie, Urzędy Miast, Urzędy Gmin, Starostwa, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie - powinny wykazać wszystkie wpłaty z tytułu opłat ekologicznych, które wpłynęły **bezpośrednio** od jednostek/osób korzystających ze środowiska:

- opłaty za korzystanie ze środowiska (za wprowadzanie substancji zanieczyszczających do powietrza (rubryka 2),
- opłaty za przyznanie uprawnień do emisji, opłat za substancje zubożające warstwę ozonową (rubryka 2),
- opłaty za pobór wód i odprowadzenie wód opadowych (rubryka 3),
- opłaty o których mowa w art. 142 ustawy Prawo wodne (rubryka 3),
- opłaty za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi (rubryka 4),
- opłaty za składowanie odpadów (rubryka 5),
- opłaty produktowe (rubryka 5),
- opłaty wynikające z ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (rubryka 5),
- opłaty z tytułu wydawania pozwoleń na prowadzenia jachtów - także śródlądowych (rubryka 6),
- opłaty eksploatacyjne i koncesyjne (rubryka 6),
- opłaty za wydanie kart wędkarskich (rubryka 7),
- opłaty za usuwanie drzew i krzewów (rubryka 7),
- opłaty rejestracyjne za wydanie pozwolenia zintegrowanego (rubryka 9).

Przykładowo: Urząd Miasta/Gminy wykaże opłaty, które do niego wpłynęły za wycinkę drzew (rubryka 7), za złomowanie samochodów (rubryka 5), za wydobywanie kopalin (rubryka 6), Starostwo wykaże np. opłaty za wydanie kart wędkarskich (rubryka 7), Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie wykaże opłaty za wody opadowe (rubryka 3). Jednostki nie wykazują w tym wierszu opłat, które wpłynęły do nich z Urzędu Marszałkowskiego czy FOSiGW. Natomiast **Urząd Marszałkowski w wierszu 3 powinien wykazać wszystkie wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska, jakie wpłynęły na jego konto (łącznie z tymi, które zostały rozdyskrebowane między urzędy miast, gmin itd.).**

Rubryka 9 obejmuje ochronę przed hałasem i wibracjami, ochronę przed promieniowaniem jonizującym oraz pozostałą działalność związaną z ochroną środowiska.

Dział 2a. Transfery bieżące przekazane na ochronę środowiska i gospodarkę wodną - obejmuje wszelkiego typu dotacje i subwencje dotyczące działalności bieżącej (**nie inwestycyjnej**) w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej przekazane innym jednostkom zaliczanym oraz niezaliczanym do sektora finansów publicznych, jak również gospodarstwom domowym (w przypadku gospodarstw domowych należy ująć również dotacje inwestycyjne).

Przykłady subwencjonowania działalności bieżącej w ochronie środowiska:

- 1) działania bezpośrednie:
 - konkursy, olimpiady ekologiczne, akcje i imprezy plenerowe, gry terenowe, eventy ekologiczne, przedstawienia ekologiczne,
 - konferencje, seminaria, warsztaty, prelekcje, pogadanki i szkolenia,
- 2) działania w mediach lokalnych:
 - telewizja – m.in.: animacje edukacyjne - krótkie formy przekazu, spoty telewizyjne, reportaże,
 - radio – m.in.: spoty radiowe, krótkie słuchowiska radiowe, reportaże,
 - prasa – m.in.: wkładki zawierające: artykuły, infografiki i komiksy edukacyjne,
- 3) materiały informacyjno-edukacyjne: wydawnictwa i publikacje w języku polskim (m.in.: wydawnictwa książkowe i multimedialne, podstrony internetowe, przewodniki, foldery, komiksy, plakaty i inne),
- 4) terenowa infrastruktura edukacyjna, tworzenie ścieżek edukacyjno-przyrodniczych,
- 5) ekspertyzy, prace naukowo-badawcze,
- 6) usuwanie wyrobów zawierających azbest – jako działalność bieżąca.

W sektorze gospodarstw domowych (wiersz 3) nie ma rozróżnienia na nakłady inwestycyjne i środki bieżące – całość dofinansowania dla gospodarstw domowych powinna być ujęta jako działalność bieżąca (np. Program „Czyste powietrze”).

W dziale tym:

- Urzędy Marszałkowskie powinny wykazać wysokość opłat za korzystanie ze środowiska, rozdyskrebowanych między urzędy miast, gmin i inne instytucje;
- WFOŚiGW powinny wykazać tylko własne środki przekazane na ochronę środowiska, bez środków otrzymanych z NFOŚiGW;
- NFOŚiGW powinien wykazać wszystkie środki przekazane na działania związane z ochroną środowiska, włącznie ze środkami przekazanymi WFOŚiGW.

Jest to również dział, w którym należy wykazać w odpowiednim wierszu wysokość dopłat do wody itp.

Rubryka 9 obejmuje ochronę przed hałasem i wibracjami, ochronę przed promieniowaniem jonizującym oraz pozostałą działalność związaną z ochroną środowiska.

Dział 3. Przychody i oszczędności osiągnięte z tytułu działalności związanej z ochroną środowiska i gospodarką wodną - dotyczy informacji o wysokości ewentualnych dodatkowych przychodów i oszczędności osiągniętych z tytułu prowadzenia działań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, które nie pochodzą z podstawowej działalności jednostki sprawozdawczej.

Są to głównie:

- przychody ze sprzedaży produktów ubocznych, odzyskanych w procesie oczyszczania lub nowo wytworzonych produktów (np. biogaz, kompost, obornik, makulatura, złom i inne surowce wtórne, sprzedaż suchego popiołu oraz sprzedaż siarczanu amonu

z instalacji odsiarczania spalin), przychód z tytułu oddania w dzierżawę np. samochodów do wywozu odpadów, sieci wodno-kanalizacyjnych. Należy wykazać również przychody z tytułu sprzedaży własnych pozwoleń na emisję, z tytułu udostępniania informacji z systemów środowiskowych (dotyczy np. urzędu marszałkowskiego).

Uwaga. Nie należy wykazywać przychodów uzyskanych ze sprzedaży energii powstającej ze spalania np. biomasy.

W przypadku jeżeli jednostka, której podstawowa działalność nie jest związana z ochroną środowiska (również urzędy miast i gmin), a jest właścicielem/administratorem urządzenia końca rury (np. oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, ujęć wody, składowiska odpadów) i z tego tytułu osiąga przychody – również powinna te przychody wykazać,

- **oszczędności** – stanowią głównie oszczędności z tytułu ponownego wykorzystania odzyskanych w procesie oczyszczania lub nowo wytworzonych produktów w procesie produkcyjnym przez jednostkę (np. wykorzystanie biogazu do celów grzewczych – oszczędność w zakupie ciepła z zewnątrz, wykorzystanie obornika/gnojówki jako nawozu), oszczędności z tytułu redukcji wydatków na zatrudnienie, zakup energii itp., oszczędności z tytułu zmniejszenia sumy uiszczanych opłat ekologicznych (np. będąca wynikiem spalania biomasy - wskaźnik emisji CO₂ wynosi „0” – jest to tzw. emisja uniknięta mająca wpływ na wysokość opłat do urzędu marszałkowskiego za emisję tego gazu), z tytułu zmniejszenia sumy uiszczanych opłat usługowych itp.

Oszczędności nie liczy się, jeżeli jednostka spełnia wyłącznie wymagania prawne (np. w ramach posiadanych pozwoleń). Jedynie „nadwyżki” redukowanych zanieczyszczeń lub dobrowolne działania są podstawą do określenia wysokości przychodów i oszczędności.

Rubryka 9 obejmuje ochronę przed hałasem i wibracjami, ochronę przed promieniowaniem jonizującym oraz pozostałą działalność związaną z ochroną środowiska.

Dział 4. Liczba pracujących - dotyczy liczby pracujących w całej jednostce według stanu na dzień 31.12. roku sprawozdawczego oraz liczby osób, których działalność jest związana z ochroną środowiska i gospodarką wodną, w tym liczby kobiet.

W wierszu 1 należy wykazać **wszystkich pracujących** pobierających wynagrodzenie w jednostce, bez względu na to, czy osoby te pracują w innych jednostkach sprawozdawczych (nie należy zaliczać osób wykonujących pracę na umowę zlecenie lub umowę o dzieło i osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego).

W wierszu 2 i 3 na potrzeby badania, należy podać **liczbę osób** wykonujących prace związane z ochroną środowiska i/lub gospodarką wodną po przeliczeniu liczby godzin na pełne etaty.

Do osób pracujących w ochronie środowiska i/lub gospodarce wodnej zaliczamy zarówno osoby pracujące na stanowiskach fizycznych, np. obsługa oczyszczalni, składowiska, konserwatorzy urządzeń, osoby utrzymujące porządek i dbające o zieleni na osiedlach, ulicach itp., jak i pracowników umysłowych, np. nadzór, pracownicy biura związani z ochroną środowiska i/lub gospodarką wodną, pracownicy wydziałów ochrony środowiska itp.

Wypełniając wiersz 2 należy pamiętać również o wypełnieniu w dziale 1 wiersza 9 w poszczególnych rubrykach (wynagrodzenie osób, dotyczące prac związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną).

Do pracujących zalicza się:

- 1) osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru lub mianowania łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo,
- 2) pracodawców i pracujących na własny rachunek,
 - właścicieli i współwłaścicieli (z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują, a wnoszą jedynie kapitał) łącznie z członkami ich rodzin pomagających w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej,
 - osoby pracujące na własny rachunek,
- 3) osoby wykonujące pracę w Polsce, a także za granicą na rzecz jednostek, w których zostały zatrudnione, niezależnie od czasu trwania tego zatrudnienia (np. przy realizacji usług eksportowych, jako pracownicy polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów centralnych, polskich przedstawicielstw przy ONZ oraz innych misji, a także osoby skierowane za granicę w celach szkoleniowych i badawczych),
- 4) agentów pracujących na podstawie umów agencyjnych i umów na warunkach zlecenia (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów); do agentów nie zalicza się osób, które prowadzą własną działalność gospodarczą,
- 5) osoby wykonujące pracę nakładczą,
- 6) członków spółdzielni produkcji rolniczej, tj. członków RSP oraz powstałych na ich bazie spółdzielni o innym profilu produkcyjnym, w odniesieniu do których funkcjonuje prawo spółdzielcze, a także członków spółdzielni kółek rolniczych,
- 7) osoby otrzymujące zasiłki chorobowe, macierzyńskie i opiekuńcze, a także nauczycieli przebywających na urloпах zdrowotnych lub „będących czasowo w stanie nieczynnym” oraz skazanych (więźniów) pracujących na podstawie zbiorowych umów o pracę,
- 8) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Do pracujących nie zalicza się:

- osób skreślonych czasowo z ewidencji, z którymi nie rozwiązano umowy o pracę, oraz innych:
 - pracujących na umowę zlecenie lub umowę o dzieło,
 - zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego,
 - korzystających z urlopow bezpłatnych w wymiarze powyżej 3 miesięcy (nieprzerwanie),
 - korzystających z urlopow wychowawczych w wymiarze powyżej 3 miesięcy (nieprzerwanie),
 - przebywających na świadczeniach rehabilitacyjnych,
 - pracowników udostępnianych (zatrudnionych) przez agencję pracy tymczasowej,
 - pracowników zatrudnionych na kontraktach, których umowa nie ma charakteru umowy.